

Posudek vedoucího diplomové práce

Lucie Žáčková, Disertace filozofické fakulty Německé univerzity v Praze v letech 1938/39 – 1945. Diplomová práce, UK FF, Ústav hospodářských a sociálních dějin 2006, 119 s. včetně příloh

Kolegyně Žáčková si vybrala z vícero důvodů velmi obtížné téma. Předně jde o problematiku, která si vyžaduje jistou obeznámenost v dějinách historiografie, zejména pak orientaci v různých scénářích vztahu: téma bádání – metodologická výbava – dobový kontext. Dále je to otázka vztahu učitel, v daném případě vedoucí disertační práce, a jeho žák. A konečně je to problém extrémní společenské situace, v níž byly tyto disertace napsány autory a autorkami, kteří byli povětšinou sudetoněmeckého původu. Autorka přitom zjišťuje, že jen část z nich se nechala vskutku bezvýhradně ovládnout nacistickou ideologií, a to zejména v případech, kdy k ní získali svůj pozitivní vztah již dříve, než vstoupili na Německou univerzitu v Praze (s. 48, 78 a 112). Někteří z nich se jako vojáci též zúčastnili válečných operací a pak jim bylo umožněno ukončit svá studia disertací.

Většina těchto prací se věnovala dějinám 19. a 20. století a jejich autoři se vesměs pohybovali ve věku mezi 22-25 léty. Poněkud zavádějící je tvrzení, že mezi nimi bylo 27 žen a 55 mužů (srv. s. 25 an.), jež kontrastuje s autorčiným závěrem, že ženy mezi 82 autory disertací tvořily dvoutřetinový podíl (s. 47), což by měla při obhajobě uvést na pravou míru. Jistým nedostatkem výkladové části této diplomové práce je též skutečnost, že se opírá jen o omezený rozsah použité sekundární literatury, jež není ostatně uvedena svým soupisem na konci textu. Jsem si přitom velmi dobře vědom toho, že diplomantka se soustředila na jiné problémy, než je vlastní vývoj historiografie v daném období. Nicméně se však domnívám, že z české produkce mohla přihlédnout alespoň ke sborníku *Něm. medievistika v českých zemích do r. 1945*, eds. P. Soukup a F. Šmahel, P. 2004, jež by jí orientaci ve zvolené problematice nepochybně značně ulehčil.

Na druhé straně ovšem podala pozoruhodný heuristický výkon v návazné Příloze č. 1 (s. 49-115), jež obsahuje širší charakteristiky všech 82 disertací, z nichž je patrné, že je musela pracně dohledat v Archivu Univerzity Karlovy a Národní knihovně v Praze včetně příslušných posudků, pokud jsou však k dispozici. Všechny z nich pak pročetla a potom charakterizovala co do obsahu i základních údajů o autorovi či autorce, pokud se ovšem archivně zachovaly. Její diplomová práce se tak právě v tomto ohledu stává východiskem každého dalšího bádání na tomto poli, neboť v rámci zvoleného zaměření zásadně překračuje soupis disertací pražské univerzity (1882-1945) od Marie Výborné. Z diplomantčiny charakteristik je zřejmé, že tyto disertace si ve valné míře zachovaly orientaci předchozího

bádání německých historiků z českých zemí na otázku národní identity, resp. etnické skladby jednotlivých lokalit, kterou úzce spojovali s kulturním a hospodářským přínosem sudetských Němců k rozvoji českých zemích. Tento přístup je však nyní ještě více vyhrocen a navíc spojen s očekáváním definitivního vyřešení německé otázky v rámci nacistického utváření „nové Evropy“ včetně jeho Drang nach Osten.

Lucie Žáčková též velmi dobře dokládá svoji tezi, že se v této době setkáváme i s disertacemi, jež nelze bezezbytku zařadit do nacistických představ o dějinách. Navíc zjišťuje, že dobově konjunkturální témata neznamenal automaticky lepší hodnocení disertace, neboť jejich posuzovatelé si zachovali jistá měřítká profesionálního výkonu, daná zejména důkladným probádáním tématu na základě pokud možno reprezentativního souboru pramenů, odborné literatury a stylistickou kvalitou výsledného textu, jenž se neopakoval a neoplýval frázemi. Nejvyšším uznáním bylo doporučení disertace ke zveřejnění. Tento přístup je patrný zejména u disertací, které jejich posuzovatelé považovali za výborné a jež byly z celkového počtu jen tři (s. 41 ann.). Naopak sedm z nich bylo s většími či menšími výhradami hodnoceno jen jako více či méně dostatečné (s. 83 an.).¹

Pozoruhodné přitom bylo, že zejména část disertací vedených Josefem Pfitznerem se zabývala též panslavismem (s. 35). K nim lze zařadit též disertaci o Palackého Psaní do Frankfurtu (s. 85) a ideovém vztahu mezi Bolzanem a K. H. Borovským (s. 94), jejímž vedoucím nebyl zřejmě Wilhelm Wostry, nýbrž Eduard Winter, což asi platí i o pojednání o obrazu I. vatikánském koncilu v tehdejším rakouském tisku (s. 105). Ostatně práce z dějin žurnalistiky nacházíme ve zvoleném souboru častěji vzhledem k jejich významu pro nacistickou propagandu (s. 36). V některých disertacích se objevoval i předválečný zájem o starší či novější hospodářské a sociální dějiny ovšem zařazený povětšinou do kontextu německé identity v českých zemích (viz např. 74, 107 a 111). Za svým způsobem ojedinelé můžeme pak považovat poměrně objektivistickou disertaci Rudolfa H. Becka o pojetí dějin v marxismu (1937/38) (s. 51) a sepsání dějin, resp. rodokmenu Henleinovy rodiny od W. Gerlicha (1938/39) (s. 65-66). V obou případech se však nezachovaly ani posudky ani hodnocení.²

Konstatuji tedy, že diplomantka napsala materiálově přínosnou diplomovou práci odpovídající nárokům, kladeným na tento typ textu v oboru historie. Proto ji rád doporučuji k úspěšné obhajobě.

Lucie Žáčková

Praha 8. 9. 2006

Prof. PhDr. Jiří Štaif, CSc.

¹ Mezi výborné disertace patřilo pojednání R. Goldberga o budování něm. válečné flotily v letech 1912-1914 (1939/40), W. Kommy o králi Chlodvíkovi (1939/40) a H. Schlapky o tzv. Schutzvereinech v Sudetách do r. 1894 (1943/44), srv. s. 68, 84 a 100-101. Jako úplně nejhorší byla hodnocena disertace H. Klattové o misi brit. diplomata vikomta R. B. Haldanea r. 1912 v Berlíně (1939/40), jež „prošla“ mj. i s ohledem na vážný zdravotní stav autorky, srv. 83 a faksimile posudků na s. 117-119.

² R. H Beck patřil před 2. světovou válkou mezi mladé německé znalce marxismu v Praze, poté zasáhl jako marxista, resp. komunista do diskuzí kolem 2. sjezdu čsl. historiků (1947), byl editorem pozůstalosti Kurta Konrada a nakonec se stal čsl. kulturním přidělcem v Londýně, odkud se již nevrátil. Srv. J. Polišenský, Historik v měnícím se světě, Praha 2001, s. 66 a 134 an.